

УДК 338.433:631.3

*В. В. Іванишин,
к. е. н., доцент, Миколаївський державний аграрний університет*

ВТОРИННИЙ РИНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Обґрунтовано використання вторинного ринку техніки в Україні в його організованому вигляді та визначено шляхи і напрями його розбудови. Встановлено переваги, які отримують від цього як сільськогосподарські виробники, так агропромисловий комплекс країни в цілому.

The use of the second market of technique is grounded in Ukraine in his organized kind and ways and directions of his alteration are definite. Advantages which will get from it how agricultural producers, so agroindustrial complex of country on the whole.

Ключові слова: технічні засоби, технічне забезпечення, вторинний ринок, амортизація, відновлення техніки.

Key words: hardwares, technical providing, second market, depreciation, renewal of technique.

ВСТУП

В умовах низької платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників-споживачів техніки з точки зору організації і функціонування ринку технічних засобів заслуговує на увагу створення і розвиток вторинного ринку техніки. На вторинному ринку реалізуються господарствам та іншим сільськогосподарським товаровиробникам уживані, частково зношені та відновлені (відремонтовані) технічні засоби за значно нижчими цінами — 50—70 відсотків від вартості нових машин. Вторинний ринок дозволяє забезпечувати економічно слабкі підприємства, в т.ч. і фермерські та інших виробників сільськогосподарської продукції недорогою сільськогосподарською технікою. Впрацях багатьох вчених-аграрників можна знайти думку, що особливого значення ринок машин, що були якийсь час в експлуатації, набуває в умовах недостатньої технічної оснащеності і неспроможності сільськогосподарських товаровиробників підвищувати її рівень за рахунок придбання нових машин через відсутність коштів та значне зростання цін на технічні засоби, що виробляються вітчизняними машинобудівельними підприємствами та поставляються з-за кордону.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою даної статті є визначення шляхів та напрямів поліпшення технічного забезпечення аграрного сектора АПК, встановлення в цьому процесі місця та ролі вторинного ринку техніки, аналіз заходів, які вже були вжитими для поліп-

шення ситуації. Відповідно до поставленої мети в процесі дослідження будуть сформульовані висновки, які ляжуть в основу рекомендацій щодо підвищення ролі вторинного ринку техніки у формуванні належного технічного забезпечення аграрного сектора АПК. Дослідження здійснюватиметься шляхом використання класичних економічних методів — абстрактно-логічного, конструктивного, аналізу та синтезу, експертних оцінок.

РЕЗУЛЬТАТИ

У економічно розвинених країнах Західної Європи та Америки торгівля вживаною технікою є загальноприйнятою практикою. Понад 50% механізованих польових робіт фермерські господарства США, Німеччини, Великобританії, Франції та інших країн виконують тракторами придбаними на вторинному ринку сільськогосподарської техніки. Наприклад у США у 90 роках минулого століття на 1 проданий новий трактор припадало 3—4 таких, що вже деякий час були в експлуатації у інших землевласників.

Продаж вживаної техніки у цих країнах обумовлений укрупненням розмірів землекористувачів виробників сільськогосподарської продукції, яке супроводжується переорієнтацією технологій виробництва у рослинництві і на використання енергонасичених тракторів, самохідних машин для внесення добрив, засобів боротьби з шкідниками і хворобами рослин, збирання урожаю сільськогосподарських культур. Це стосується, в першу чергу, таких країн як США,

Канада, Австралія та найбільш розвинених в аграрному відношенні країн Західної Європи. Тут морально застарілі для таких підприємств технічні засоби поступово замінюються більш новою досконалою високопродуктивною технікою і надходять на вторинний ринок, де їх купують фермери з дрібними землеволодіннями. Так, у США в структурі реалізованих вживаних тракторів в останні роки 87% склали трактори з потужністю двигуна від 40 до 100 к.с. і лише близько 2% трактори з потужністю двигуна понад 200 к.с.

Крім того, на збільшення обсягів торгівлі на вторинному ринку сільськогосподарської техніки впливає застосування методів прискореної амортизації, що сприяє більш швидкому оновленню технічних засобів фінансово міцнішими господарськими суб'єктами, які намагаються таким чином швидше удосконалювати технології виробництва сільськогосподарської продукції.

На розширення обсягів торгівлі вживаної техніки Західної Європи впливає також збільшення обсягів субсидій, що виплачуються фермерам за різними сільськогосподарськими програмами, в тому числі і по лінії ЄС. Така державна допомога фермерам створює сприятливі умови для більш швидкого оновлення технічних засобів і збільшує надходження вживаної техніки на вторинний ринок. Основна частина частково зношеної техніки надходить на вторинний ринок через дилерську мережу після якісного передпродажного обслуговування, а в разі потреби і ремонту.

Як правило на вторинному ринку продаються трактори, які використовувалися попереднім господарем протягом 3—5 років. Їх наробіток за цей період складає від 1000 до 3000 мотогодин. Що ж стосується зернозбиральних комбайнів, то їх продають здебільшого після 3—4 років експлуатації з наробітком 400—800 га. Ціна таких засобів складає 50% і менше порівняно з ціною аналогічних нових машин. Ціна уживаних машин знижується із збільшенням строку їх служби у попереднього власника і досягає до 30% їх первинної вартості. Ціна машин, у яких відновлена роботоздатність спеціалізованими підприємствами не перевищує 40-70% їх початкової вартості, залежно від гарантованого ресурсу. Уживана та списана техніка є також надійним джерелом запасних частин для старих знятих з виробництва технічних засобів. Багато дилерських підприємств поряд зі своєю основною роботою купують, відновлюють і реалізують частково зношені машини або розбирають старі машини і продають придатні для використання або відновлені вузли і запасні частини. Заводи-виробники ще деякий, але обмежений період і в обмеженій кількості випускають запасні частини до знятих з виробництва технічних засобів і реалізують їх

за цінами вищими, ніж тоді, коли машини випускалися. Запасні частини, зняті із старих машин коштують не більше 50% від цін на нові деталі. Така діяльність вигідна як для дилерських підприємств, так і для споживачів таких запасних частин.

Вторинний ринок сільськогосподарської техніки в Україні зародився ще за радянських часів. Поширеною була практика купівлі колгоспами технічних засобів, що відслужили амортизаційний строк у радгоспі. Справа в тому, що радгоспи для забезпечення технічними засобами фінансувалися державою і мали можливість вчасно оновлювати свій машинно-тракторний парк. Списувались машини ще придатні до експлуатації. Здебільшого вони попадали в металобрухт, обсяги якого у плановому порядку доводились до господарств. Колгоспи купували такі машини майже за ціною металобрухту, відновлювали їх роботоздатність і ще якийсь час їх використовували за призначенням. Проте, таку практику купівлі-продажу вживаної техніки ще не можна назвати повноцінним вторинним ринком. Але, хоч і нечисленні операції купівлі-продажу вживаної техніки все ж таки відбувалися між суб'єктами господарювання. Вони здебільшого базувалися на особистих стосунках між керівниками господарств і носили стихійний характер за відсутності відповідної оцінки технічного стану, як основи ціноутворення на вживані машини. До того ж в умовах централізованої планово-адміністративної системи розподілу і відсутності можливості вільного придбання необхідних технічних засобів навіть за умови достатньої платоспроможності суб'єктів господарювання вони здебільшого були вимушені максимально використовувати ресурс наявної техніки і проводити її списання і оновлення після закінчення термінів експлуатації.

Ще одним важливим фактором, який не сприяв утворенню і розвитку вторинного ринку сільськогосподарської техніки була стабільна виробнича спеціалізація колгоспів і радгоспів за відсутності протягом тривалого періоду інноваційних змін у техніці і технологіях виробництва сільськогосподарської продукції. За цих умов господарства мали можливість комплектувати машинно-тракторний парк з досить стабільною оптимальною структурою та ефективно використовувати його тривалий період не намагаючись оновлювати технічні засоби для удосконалення технологій і парку машин.

Ситуація докорінно змінилася після 1996 року, коли у процесі здійснення аграрних реформ, зміни відносин власності, реструктуризації сільськогосподарських підприємств, загального зубожіння сільськогосподарських товаровиробників, переходу засобів виробництва у при-

ватну власність, заміни державного централізованого управління приватною ініціативою значною мірою відбулася переорієнтація товаровиробників на виробництво більш прибуткових в нинішніх умовах видів сільськогосподарської продукції. В основному це зернові культури, ріпак і соняшник. Одночасно сільськогосподарські підприємства зменшують обсяги виробництва високозатратних овочевих культур, цукрового буряку та всіх видів тваринницької продукції. У цей же період різко погіршилася технічна оснащеність сільськогосподарських підприємств внаслідок зниження рівня їх купівельної спроможності.

Отже, зміни економічних відносин у сільському господарстві, виникнення підприємств різних форм власності і господарювання, удосконалення структури виробництва, зміна напрямів господарської діяльності, зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, значне зростання цін на технічні засоби, що виробляються вітчизняними машинобудівними підприємствами для агропромислового комплексу та поставляються з-за кордону викликали потребу з одного боку в реалізації технічних засобів, які внаслідок цих змін, стали непотрібними, а з іншого боку виникла потреба в придбанні недорогих машин для виконання механізованих робіт в економічно слабких сільськогосподарських підприємствах. Виникла потреба у створенні та розвитку вторинного ринку технічних засобів, тобто тих, що вже були в експлуатації, але ще не повністю втратили свої споживні якості. В першу чергу на вторинний ринок потрапляє та техніка, яка в зв'язку з названими змінами стала непотрібною в перебудованих господарствах, хоча і придатна для подальшого використання.

З іншого боку сільськогосподарські та інші підприємства агропромислового комплексу щорічно списують і відправляють у металобрухт десятки тисяч фізично зношених тракторів, комбайнів та інших сільськогосподарських машин. Значну частину таких технічних засобів можна відновити до роботоздатного стану на спеціалізованих ремонтних підприємствах і також реалізувати на вторинному ринку за значно нижчими цінами ніж аналогічна нова техніка.

Ще одним з важливих аргументів на користь створення і розвитку вторинного ринку і збільшення пропозицій уживаної техніки, є реформування в інших сферах вітчизняного народного господарства. Удосконалення або повна зміна виробничої спеціалізації багатьох промислових підприємств, конверсійні процеси у військово-промисловому комплексі і скорочення військових частин супроводжується виведенням з господарського обігу і необхідністю на-

ступної реалізації непотрібних в умовах, що склалися основних засобів, в тому числі і значної кількості автотракторної і спеціальної техніки.

Важливим фактором збільшення пропозицій на вторинному ринку техніки є також потреба в реалізації так званого вилученого за борговими зобов'язаннями майна. Справа в тому, що зниження ефективності господарської діяльності і банкрутство великої кількості підприємств в усіх галузях економіки зробили поширеним таке явище, як одержання кредитів під заставу основних засобів. Кредитори вимагають погашення боргових зобов'язань в першу чергу саме тими видами майна, яке має задовільний технічний стан і є ліквідним, тобто має попит на ринку. Передусім до такого майна належить сільськогосподарська і автомобільна техніка, яка після вилучення реалізується на вторинному ринку.

ВИСНОВКИ

Резюмуючи, слід відзначити, що в Україні склалися об'єктивні передумови для формування вторинного ринку техніки. Навіть можна сказати, що в примітивному виді він уже функціонує, хоча має безсистемний, в більшості випадків стихійний характер з обмеженою місцевою або регіональною сферою складання угод. Відсутня інфраструктура такого ринку. Перш за все це стосується його координації та забезпечення потенційних продавців і покупців необхідною інформацією, а також і покупці і продавці не мають правового забезпечення, що допомогло б позбутися суб'єктивізму в роботі і забезпечило б прозорість операцій купівлі-продажу.

Література:

1. Аронов Э.Л. Вторичный рынок сельскохозяйственных машин / Э.Л.Аронов // Техника и оборудование для села. — 2000. — №4. — С. 24—28.
2. Борисенко І. Чи варто фермерів купувати нову техніку? / І. Борисенко // Пропозиція. — 1998. — №2. — С.59—60.
3. Михлик В.М. Организация вторичного рынка сельскохозяйственной техники / В.М. Михлик, Л.С. Орлик // Тракторы и сельскохозяйственные машины. — 1999. — №8. — С.6 — 8.
4. Палкін Г. Віртуальний Second Hand зарубіжної сільгосптехніки або як в Інтернеті вибрати машину, що була в ужитку / Г. Палкін // Пропозиція. — 2003. — №6. — С. 104—105.
5. Погорілий А. Сучасні проблеми землеробської механіки і машинознавства при створенні сільськогосподарської техніки нового покоління / А. Погорілий // Техніка АПК, №11, 2003. — С. 4—7.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2011 р.